

mokrat. Veliko klubov (skupine poslancev) je že ustanovljenih; med Slovenci, kojih je 16, in Hrvati se vršijo neprenehoma pogajanja, da se ustanovi jugoslovanski klub, kateri bi štel 29 poslancev. Nastale so pri teh pogajanjih sicer velike težave; vendar se zanašamo, da se bodo srečno premagale.

Iz deželnega zbora.

Danes vam podam poglavitne številke, po katerih spoznate, zakaj se potrosijo deželne doklade in drugi deželni dohodki.

Deželni zbor stane za 1897. leto 18.760 fl.; deželno obskrbljevanje, to je deželni glavar in deželni odborniki, potem raznovrstni deželni uradniki 269.877 fl.; odgon 24.210 fl.; stanovanje za žendarmarijo 26.300 fl.; prisilne delavnice 58.293 in 35.668 fl.; oskrbovalna vsprejetišča 99.960 fl.; požarna bramba 5.176 fl.; ceste in železnice 153.168 fl.; vodne stavbe (Aniža, Mura, Savinja in Drava) 122.860 fl.; »vzorno« gospodarstvo v Oberhofu in Buchavi 19.208 fl.; gospodarsko kemično preskuševališče na sadje- in vinorejski soli v Mariboru 4.150 fl.; sadjerejsko in pomologično preskuševališče v Gradcu 5.290 fl.; deželna kultura in razne podpore 101.363 fl.; ustanove in stipendije 27.992 fl.; doneski raznim izobraževalnim napravam 9.367 fl.; doneski za vedo in umetnost 10.977 fl.; deželni muzej »Joaneum« 61.357 fl.; deželna risarska akademija 7.414 fl.; deželna višja realka v Gradcu 39.298 fl.; deželna višja gimnazija v Ljubnu 26.660 fl.; deželna spodnja gimnazija na Ptuju 15.592 fl.; deželne meščanske šole 44.741 fl.; deželni zavod za gluhoneme 41.779 fl.; deželna podkovska šola 16.319 fl.; deželno jahališče in telovadnica 10.646 fl.; deželna poljedelska šola v Grotenhofu 29.967 fl.; deželna sadjerejska in vinorejska šola v Mariboru 25.404 fl.; deželna rudarska šola v Ljubnu 11.733 fl.; stajarski normalni šolski fond 7.930 fl.; deželni šolski fond 1.641.100 fl.; doneski za ljudske šole 1.183.074 fl.; deželna bolnišnica v Gradcu 274.840 fl.; deželna porodišnica in najdenišnica 23.469 fl.; deželna blaznica 349.255 fl.; deželne hiralnice 156.036 fl.; javno oskrbovanje ubožcev 830.577 fl.; fond za sirote 25.767 fl.; deželni ubožni zavod 927.314 fl.; notranje avstrijski invalidenfond 543 fl.; judenburski okrožni invalidenfond 838 fl.; razni dobrodelni nameni 20.373 fl.; stroške za cepljenje koz (osepnice) 20.000 fl.; drugi zdravstveni stroški 30.100 fl.; priprega 11.200 fl.; aktivne in pasivne obresti 448.538 fl.; Slatina 143.060 fl.; Dobrna 28.630 fl.; Topelbad —; posestva v Gradcu 7.013; gozdi 124.464 fl.; stroški za mlinarino 50 fl.; stroški za muzikimposto (muziklicenco) 60 fl.; stroški za pristojbino od lovskih kart 100 fl.; deželni pokojninski fond 112.613 fl.; doneski dežele za pokojninski fond 96.723 fl.; deželni ognjegasni fond 21.710 fl.; pospeševanje Raiffeisenovih zadrug 2.510 fl.; slučajni stroški 5000 fl.; kreditne operacije (kupnina) 4.200 fl.; kreditne operacije (nove stavbe) 19.033 fl.; izposojene in povrnjene glavnice 102.871 fl.; sprejete in naložene glavnice 368.908 fl. Vsi potroški 7.821.848 fl.; vsi deželni dohodki 4.757.746 fl. Primanjkljaj 3.064.102 fl. ali prav natančno 3.190.981 fl. Ta primanjkljaj se ima poravnati z 39 procentno deželno doklado na direktni davek, kar bi znašalo 2.556.981 fl.; 10% doklada na državno užitninski davek od mesa, vina, mošta bi donášalo 120.000 fl.; doklada na pivo in žganje 510.000 fl. Nepokrit bi še ostal primanjkljaj z 4.056.76 fl.

Delujmo za kmetiški stan!

S. Teharjev.

Ono nedeljo je imelo naše katol. politično društvo svoje zborovanje. Nabralo se je dovolj kmetov, da so bili vsi prostori g. Šušteriča napolnjeni. Gosp. kaplan Kržišnik pozdravi zbrane može in predava, kako težko stanje ima sedaj poljedelski stan, kako se ta položaj zmirom bolj hujša, in kako bo v nedolgem času ubogi kmet izginil, če se njegovo razmerje ne vzboljša. Krivo temu je prvič to, ker se kmetje sami vse premalo zanimajo za svoje stanje. S tem, da človek doma za pečo vzdihuje in toži, si nič ne pomaga. »Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal.« Treba je kmetom, da spoznajo prave uzroke, zakaj jim slabo gre, in pa pripomočke, kateri jih morejo rešiti. In teh pripomočkov morajo potem zahtevati — kdor ne zahteva, temu se ne da nič — zahtevati morajo jasno in vsi skupno, potem se bo njih glas slišal in moral uslišati.

Našel je potem nekatere uzroke in pripomočke — o drugih se bomo v kratkem na prihodnjih zborih razgovarjali.

1. Sinovi, ki imajo posestvo prevzeti, se ne smejo jemati v vojake, ampak se naj prestavijo kar v nadomestno rezervo.

2. Zemljiški davki naj se čisto opusté ali vsaj kolikor najbolj mogoče znižajo; zato pa naj se obdavči borska in razkošje (luksus): kdor hoče imenitno (»nobel«) živeti, tisti tudi imenitno (»nobel«) plačaj! Pravi davek pa bodi pravično stopnjevani dohodinski davek: čim več dohodkov ima kdo, temveč dobrot uživa od države, tem več tudi lahko plača in po razdeljujočji pravičnosti tudi mora plačati.

3. Neznosni, vedno rastoči dolgovi se ne morejo več premagovati. Da bi se jih kmet iznebil, ni upanja; še obresti težko težko poravnava in če pride nesreča, se njih ne vzmaga. A obresti se je treba znebiti, drugače kmeta nestane. Kako? Prejšnji poljedelski minister je namerjal s prostovoljnimi rentnimi domovi — a to bi javaljne šlo, ker se bi vsak branil, svojo last za dolga leta iznesvojiti; drugi predlagajo hipotečne banke, ki bi dolgove kmetiške tako prevzele, da bi jim potem posestniki plačevali male obresti in polagoma v malih letnih obrokih tudi glavnico, dokler ne bi bila »izčasa« (izplačana). A še lažji bi bil ta-le način (in tega smo se poprijeli): Država izdaj državnih papirjev, kakor so bili n. pr. papirnati goldinarji ali stotaki; založiti jih ni treba z zlatom ali srebrom, ker zadostno jamstvo zanje dajejo ravno ta sedaj zadolžena posestva; ne bo treba torej nikakoršnih obrestij plačevati. Kar bodo ubogi dolžniki v vsakoletnih obrokih odplačevali, s tistim si bodo brisali svoj dolg, a država bo sproti, kolikor se bode odplačalo, toliko teh papirjev uničila: tako bode v kakih 20 ali 25 letih ves dolg poravnán in vsi ti državni papirji ukončani; država ne bo imela nobene škode, poljedelci pa velikansk dobiček.

4. Z varčnim gospodarstvom in z umanjšanimi zahtevami treba skrbeti, da se kolikor mogoče znižajo deželne in občinske doklade.

5. Pazi se na pravično carino na tuje žito in za branijo se naj diferenčne igre ali rokovne kupčije (termino-kupčije) z žitom in nadziraj se žitna borska, da se ustanove pametne žitne cene.

6. Ker je posamezen kmet preslab, da bi se mogel obraniti mogočnih svojih zatiralcev, zlasti glavnicaarjev (kapitalistov), osnujejo se naj obvezne zadruge s kolikor mogoče širokim samostojnim delokrogom, z vsemi potrebnimi pravicami in oblastmi: one bodo vsega potrebnega kmetom iz prve roke po nizkih cenah kupovale; kar imajo na prodajo, brez prekupcev dražje pro-

dajale; zalagale vojaštvo, kaznilnice, bolnice itd.; ogledale lovske škode in škode po manevrih itd.; razsojale o prepirih v prvej instanci, vzboljševale s skupnimi močmi zemljišča itd. Občinske zadruge naj bodo zvezane v jedno skupno državno zadrugo. Vse se združuje, da s skupnimi močmi zmaga — združiti se mora — tudi kmetiški stan: v tem znamenju bo zmagal.

Vsi so bili jako zadovoljni s temi točkami in sklenili smo poslati jih gg. državnim poslancem, da jih krepko podpró, in državnej zbornici kakor peticijo. »Doselej smo vzdihovali«, slišalo se je, »in mislili: vse nič ne pomaga; toda sedaj hočemo podučevati svoje razmerje in potrebna zdravila in delovati, klicati in zahtevati, dokler se nam neznosno stanje ne vzljajša«.

Omenjal sem nekatere točke prav kratko, da ne bodo vsem cenjenim bralcem umljive; to pa zato, da ni dopis predolg, in ker sem prepričan, da se bodo po vseh naših, dosedaj tako zaspanih krajih v kratkem vzbudili jednaki shodi, kjer se bodo te in podobne zahteve natanko razlagale.

Bratje, na delo, dokler ni prepozno! Z vsakim dnem smo bliže gmotnemu in s tem tudi нравnemu propadu kmetiškega stanu. A če se pojmi razbistrijo in moči združijo — vzmoremo vse ovire in uspejemo v svojo in drugih častno in večno srečo. Na gospodarskem polju se bo odločilo tudi narodno in versko vprašanje.

Nadloge naših kmetov.

Pred nekaj dnevi se je odprla nova državna zbornica, za katero se je zadnje tedne po državi toliko delalo, kolikor še nikoli prej. Tekmovali so stanovi, kateri dobi več moči v zbornici, znamenje, da od te strani pričakujejo v sedanjih časih največ pomoči. Tudi naš kmet ni molčal, kakor je imel slabo navado doslej, temuč v dveh skupinah, v občini V. in občinski IV. je govoril glasno, odločno in dostojno. Izbral si je za kandidatke može, vredne njegovega zaupanja, za te je delal in večkrat celó — trpel. Sedaj, ko je večinoma že potihnila borba, ter se prične delo v novej zbornici, sedaj pa tudi želi, da se poslanci ondi spomnijo njegovega stanu nadlog in težav, zato jih danes na izrečno vsestransko željo tukaj nekaj opišemo.

1. Je obče znano, da kmeta dandanes najbolj tlačijo dolgovi. Temu pa ni on toliko kriv, kakor neugodne razmere njegovega stanu. Kadar on prevzame posestvo, zavijejo ga še kaj v plenice — dolgovi, katere ga navadno obdajajo potem celo dobo kmetovanja. Temu vzrok je prvič previsoka cenitev zemljišč zapustniku. Sin ali hči navadno nima veliko hvaležnosti do svojega roditelja, ker je moral ob smrti ali izročitvi posestvo z njim drago kupiti. Deleži previsoki namreč dedičem so mu tako težko breme, da jih skoraj ne znore, nasprotno pa tudi dedičem navadno ne izdajo toliko, ker jih težko izterjajo. Gotova krivica je tukaj, da se zemljišča cenijo dedičem po njih pravi vrednosti, temuč le tako visoko se naj ceni, kolikor v sedanjem času posestvo vsaj v 20. letih dobička nese! Le tako bode imel mladi kmet veselje do gospodarstva, ako vidi, da bode kedaj mogel zmagati svoje nasprotnike — dolgove.

2. Je dalje znano, da zraven plenice dolgov, še bolj vežejo kmeta močni povišaji in to so previsoke obresti. Poglejmo primer. Država je pred več leti ustanovila poštne hranilnice, v katerih se ona ne upa višje od 3% obrestovati. Če torej država, ki ima vendar na razpolago mnogo pomočkov do kapitala, ne upa višje od 3% obrestovati, kako vendar naj se terja to od ubogega kmeta? Ali če se morda ona izgovarja z

neugodnimi financami, le niso to za kmeta slabe letine, neugodna trgovina, tuja konkurenca, čedalje dražji delavci itd. Sploh naj se vzamejo za mero te slabe okoliščine, ako in kedar se določa postavna naredba za obresti. Stavimo glave, ako se more kmet v 20. letih z čistim dohodkom zemljiških pridelkov iznebiti glavnice dolga, in v toliko merijo obresti 5%. Razume se samo, da so torej previsoke obresti za kmeta velika krivica, katerih upliv se na hirajočemu kmetijstvu splošno kaže.

Žalibog, da tudi domači zavodi morajo posojevati z 5% do 6%. Za kmeta nižje obresti! To se bi pa najlažje doseglo, ko bi država ustanovila nekako banko, katera bi v zvezi s pošto hranilnico delovala v pomoč kmetu. Ondi bi se naj poskrbelo, da bi kmet za nizke obresti in z malimi stroški dobil pomoč v zadregi, kar seveda se bi zagotovilo na zemljišče. Ako bi vlada takšen zavod ustanovila, pomagala bode kmetom najhitreje in tako si okrepila ta glavni svoj steber.

Takšen zavod pa bi ne bil kmetom nikaka koncesija ali predprava, nego le podobna podpora, kakoršna se deli drugim stanovom. Vsako leto skoro se povišujejo plače uradnikom, učiteljem in drugim, le kmet ima v tem težko izjemo. Nižje obresti naj bodo njemu pomoček, da se utrdi na posestvu, kateremu žrtvuje vse svoje moči, da ga bode ono tudi redilo v starosti.

3. Se boje naši kmetje, da bi se pogodba z Ogersko ne pretrgala. Ako se uvede colnina, pobiranje od naših izdelkov, šlo bode najbrž na račun naših kmetov. Ti pošiljajo največ lesno blago na Ogersko, od koder dobivajo dosti živeža, zlasti koruze. Znano polajšanje na železnicah »refakcija« imenovano, nas uči, kako znajo Madjari vse le v svoj prid obrniti. Ko se je ta uvedla, sprejemali so naše blago le s pogojem, da se ta poboljšek njim prepusti. Pri uvedanju colnine bodo gotovo to težavo zvrnili na naša ramena, zlasti sedaj, ko lesna trgovina vsled nizke cene hira in se blago težko spravi v denar. Z ozirom na te okoliščine naše gg. poslance iskreno prosimo, naj bodo tudi v tej reči nam zavetniki — zagovorniki.

4. Sedaj pridemo do točke, katera je vzrok veliko, da leze država in kmet v dolgove, in to je prevelika draginja dela. Delavci obeh ne poznajo ali nočejo poznati reve svojih gospodarjev, zato kriče le vedno: več in več! Tako delajo pri državi uradniki, učitelji in razni sluge, pri kmetu pa hlapci in dninarji. Pri prvih nam težko dene povišanje plač z ozirom na slabo denarno stanje države in dežel, prav zelo pa nas boli, ko vidimo, da se prav mladi uradniki ali vojaški dostojanstveniki v najboljših letih podajo v dostikrat — nezasluzeni pokoj. To stane države in davkoplačilce po krivici preveč denarja. Grozno ironično pa je gledati, te stanove z čedalje obilnejšim osebstvom in večjim zaslužkom, zraven pa primerjati »milostno« ravnanje s kmetom po eksekutorjih. Ti dve sliki naj se spravita v ravnotežje, to bodi naša prošnja in zahteva do novih gg. poslancev.

Glede delavcev na kmetih pa smo se misli, naj se jim nekako pristrižejo peruti za izprehod iz jednega kraja v drugega. S tem se bode morda ohladila jim ošabnost, s katero se sedaj ponašajo: »bom pa drugam šel«. Zlasti pa zahtevamo, da naj se zavarovanje njih življenja, stroški za bolniške blaginje in drugi enaki zavodi oprejo le samo na njih ramena, ne pa na kmeta, kakor dozda. Pomislimo težo, s katero nosi kmet preživljanje revežev. Prvič mora vsled družinske postave prirediti bolnega posla do 4 tedne. Drugič ko pride ta na stroške občini, kjer je plačnik večinoma zopet on. Tretjič ako gre v bolnišnico ali hiralnico; oboje plačata dežela in občina, ti pa mora zalagati med drugimi skoro